

MEDEDELING AB

Onderwerp:	Resultaten wettelijke beoordeling primaire keringen
Aandachtsveldhouder:	ing. A.E.H. Looman
Informatie bij:	dr. M.H.M. Ebben, manager Waterkeringen en Vaarwegbeheer
Zaaknummer:	58750
Openbaarheid:	Openbaar
Bijlagen:	1 Kaart met toets resultaten per dijkvak 2 Infographic over beoordelen 3 Verzonden bestuurlijke brief aan gemeenten en veiligheidsregio 4 Beslisnota aanbieding ILT-rapportage door minister aan Tweede Kamer 5 Rapportage ILT met landelijk beeld van de staat van de primaire waterkeringen

Kennis te nemen van

1. Kennis te nemen van het gebied brede eindresultaat van de wettelijke beoordeling van de primaire keringen en de communicatie hierover.

Inleiding

Aanleiding

Er zijn per 1 januari 2017 nieuwe normen van kracht in de Waterwet voor onze primaire waterkeringen. Het type norm is daarbij gewijzigd van een overschrijdingskansbenadering naar een overstromingskansbenadering. Daarnaast is de hoogte van de norm gewijzigd. Hierbij zijn de dijkringen onderverdeeld naar dijktrajecten (soms ook normtrajecten genoemd) met elk een eigen passende norm, afhankelijk van de potentiële slachtoffers en schade na een dijkdoorbraak. Het toekennen van deze passende norm heeft voor een aantal trajecten ertoe geleid dat de norm fors strenger is geworden.

Wettelijke taak en instrumenten

De wet bepaalt dat de veiligheid van alle primaire waterkeringen elke twaalf jaar moet worden beoordeeld. De beoordeling van de primaire waterkeringen wordt uitgevoerd per dijktraject. Het waterschap Rijn en IJssel is als beheerder van de primaire waterkeringen in haar beheersgebied, verplicht om deze wettelijke veiligheidsbeoordeling uit te voeren.

Om te kunnen beoordelen is het Wettelijk Beoordelingsinstrumentarium (WBI) ontwikkeld. In opdracht van het ministerie van Infrastructuur en Milieu actualiseert Rijkswaterstaat dit instrumentarium voor iedere ronde. Dit verplichte instrumentarium bestaat uit te hanteren 'hydraulische randvoorwaarden' (denk hierbij bijvoorbeeld aan waterstanden en golfhoogtes) en voorschriften hoe beoordeeld moet worden. Daarnaast is er software ontwikkeld om het beoordelingsproces te ondersteunen.

Landelijke planning van de beoordeling

De 'Eerste beoordeling Primaire Waterkeringen Overstromingskans' (eerste beoordelingsronde) is gestart op 1 januari 2017.

De peildatum voor de eerste beoordeling is 31 december 2022. In 2023 rapporteert de minister het landelijk beeld van deze veiligheidsbeoordeling aan de Eerste en Tweede Kamer. Het doel van de eerste beoordelingsronde is om het eerste landelijk veiligheidsbeeld te schetsen conform de nieuwe normering. Het landelijke doel is dat uiteindelijk alle primaire waterkeringen in 2050 aan de nieuwe normering voldoen.

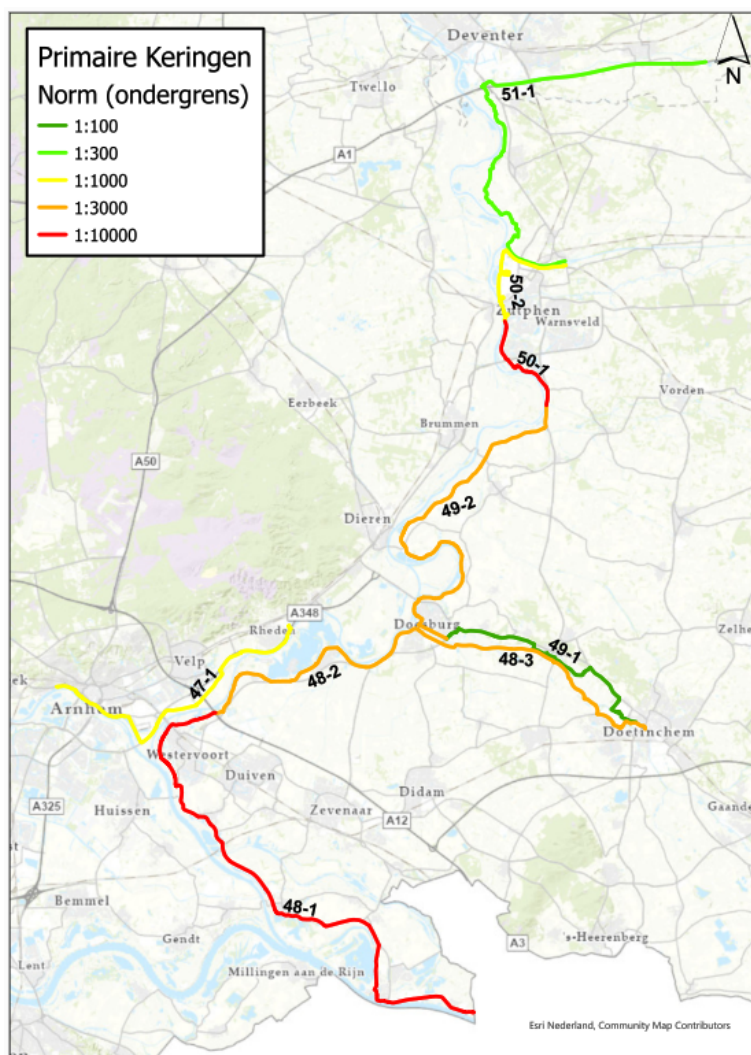
Doelstelling deze mededeling

Deze mededeling is een samenvatting van het doorlopen proces van de afgelopen jaren, de resultaten op areaal niveau, de vervolprocessen, en een weergave van de externe communicatie over de resultaten.

Samenvatting

De beoordeling is een krachtig en daarmee belangrijk beheerinstrument voor alle waterkering beheerders in Nederland. Door deze beoordeling uit te voeren krijgen we namelijk inzicht in de veiligheid van de waterkeringen op basis van de laatste modellen en hoe deze is gerelateerd aan de normering. Het waterschap heeft de beoordeling uitgevoerd met een wettelijk vastgesteld kader en vastgestelde richtlijnen. De beoordeling resulteert in een veiligheidsoordeel voor het hele traject.

Het waterschap beheert de volgende primaire keringen met bijbehorende norm.

Het waterschap is in 2017 gestart met de voorbereiding van de beoordeling, en het verzamelen van aanvullend benodigde gegevens voor het eerst te beoordelen traject. In december 2022 is de beoordeling van alle dijktrajecten afgerond, zijn de laatste rapportages vastgesteld door het college en door de toezichthouder de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) voorzien van een conformiteitsverklaring.

Het veiligheidsoordeel moet worden uitgedrukt in één van de volgende categorieën.

Categorie	Categorie oordeel dijktraject
A+	Voldoet ruim aan de signaleringswaarde
A	Voldoet aan de signaleringswaarde
B	Voldoet aan de ondergrens, maar niet aan de signaleringswaarde
C	Voldoet niet aan de ondergrens
D	Voldoet ruim niet aan de ondergrens

In de volgende tabel is een overzicht gegeven van de dijktrajecten in de volgorde van beoordeling, met daarbij het moment van vaststelling door het college. Hierin is te zien dat de beoordeelde trajecten allen een oordeel C of D hebben gekregen. Dit betekent dat alle dijktrajecten in ieder geval gedeeltelijk moeten worden versterkt.

Bestuurlijke vaststelling resultaten	Dijktraject	Naam	Lengte (km)	Traject oordeel (A+/A/B/C/D)	Afgekeurd binnen normtraject (%)
Juli 2019	48-1	Spijk – Westervoort	27,0	D	98%
Juli 2020	50-1	Kanaal van Hackfort-Zutphen centrum	5,3	D	65%
Juli 2020	49-2	Doesburg-Kanaal van Hackfort	20,8	D	50%
Juni 2021	48-2	Westervoort-Doesburg	12,7	D	60%
Juni 2021	48-3	Doesburg-Doetinchem (Oude IJssel zuidzijde)	13,2	D	50%
Juni 2022	47-1	Arnhem-Rheden	15,4	C	30%
Juni 2022	50-2	Zutphen centrum-Sluis Eefde	7,7	C	25%
Nov. 2022	51-1	Sluis Eefde-Deventer	23,7	C (voorlopig oordeel)	25%
Nov. 2022	49-1	Doetinchem-Doesburg (Oude IJssel noordzijde)	12,2	C (voorlopig oordeel)	10%
		Totaal	138		50%

In de bijlage is een kaart opgenomen van de toetsoordelen op vakniveau. Dit geeft binnen de dijktrajecten een nader beeld in hoeverre de dijkvakken aan de eisen voldoen.

Afgelopen jaren is op meerdere momenten per dijktraject een uitgebreide toelichting van de beoordelingsresultaten behandeld in het algemeen bestuur. Deze uitgebreide toelichting is na te lezen in de stukken van de vergaderingen van het algemeen bestuur op:

- 10 september 2019; traject 48-1
- 8 september 2020; trajecten 49-2 en 50-1
- 14 september 2021; trajecten 48-2 en 48-3
- 13 september 2022; trajecten 47-1 en 50-2
- 20 december 2023; trajecten 49-1 en 51-1

Consequentie

Te treffen voorzieningen

In de hoofdrapportages van de beoordeling is per traject weergegeven welke 'te treffen voorzieningen' nodig zijn. De te treffen voorzieningen geven weer hoe de uitkomsten van de

veiligheidsbeoordeling doorwerken in de facetten van het waterkering beheer. In hoofdzaak onderscheiden we hierbij drie processen, te weten:

- Instandhouding
- Calamiteitenzorg
- Dijkversterking

De voor alle trajecten belangrijkste inzichten zijn hieronder beschreven.

Instandhouding

De afkeur die volgt uit deze eerste beoordeling is niet direct te vertalen in benodigde aanpassingen aan de vorm en afmeting en constructie in de Legger. Daarvoor zal in de komende jaren in de dijkversterkingsprojecten het ontwerpproces doorlopen moeten worden. Wel is afgelopen jaren duidelijk geworden dat de leggerzoneringen gezien de nieuwe norm veelal breder en robuuster moesten worden. Daarom zijn in 2021 generieke leggeraanpassingen met robuustere zoneringen en beleidsregels vastgesteld om de kering in de nabije toekomst voldoende te beschermen tegen ongewenste ontwikkelingen en uitbreidingsmogelijkheid te waarborgen. In de periode 2022 – 2025 vindt nadere aanscherping van de zoneringen plaats op basis van de beoordelingsresultaten. Daarna vindt verdere aanscherping plaats op basis van de dijkversterkingen, en wordt gaandeweg wederom een legger op maat gemaakt.

Een belangrijk generiek aandachtspunt voor de Keur en Legger is het meenemen van weerstand in het voorland bij het toetsspoor piping. Uit de beoordeling blijkt dat niet alleen dikke kleilagen direct voor de dijk belangrijk zijn, maar ook dunnere waterremmende lagen veel verder van de dijk af een positief effect hebben op de waterveiligheid. Het waterschap beschermt het voorland momenteel tot 100 meter uit de buitenteen tegen permanente afgravingen. Hierbinnen wordt een afweging gemaakt welke ontwikkelingen en gebruik van de grond wel of niet mogelijk is, en met vergunning en onder voorwaarden kan worden toegestaan. In het licht van de nieuwe piping inzichten, gaat het waterschap na of het huidige beleid heroverwogen moet worden. Aspecten die daarbij van belang zijn, zijn de te beschermen breedte van het voorland, en welke werkzaamheden daar wel of niet zijn toegestaan, waaronder grondbewerkingen op grotere diepte (zoals diep ploegen).

Op basis van de beoordeling is het belangrijkste inzicht ten aanzien van het beheer en onderhoud dat de grasmatkwaliteit van de waterkeringen in zo goed mogelijke conditie blijft, en deze te blijven monitoren. Op het buitentalud is voor de sterkte van de kering een zogenaamde 'gesloten zode' wenselijk. Op een deel van de trajecten waar de waterkering relatief hoog is, kan worden overwogen om op het binnentalud een lager ambitieniveau van de grasmatkwaliteit na te streven. De gewenste sterkte van de grasmat beschouwen we in relatie met de huidige ontwikkelingen op het gebied van biodiversiteit.

De Niet Waterkerende Objecten (NWO's), zoals huizen, bomen, kabels en leidingen, zijn in deze beoordelingsronde niet beoordeeld omdat de trajecten ook zonder het beschouwen van de NWO's zijn afgekeurd. Delen van trajecten voldoen op meerdere toetssporen echter wel, en het is belangrijk dat de NWO's op deze delen de waterveiligheid niet nadelig beïnvloeden. Het is van belang dat waterschap dit borgt in het kader van de Zorgplicht.

Calamiteitenzorg

De in de beoordeling geconstateerde tekortkomingen zijn dusdanig van aard dat deze niet zijn weg te nemen met beheer- en/of noodmaatregelen. Desondanks zijn er wel maatregelen te treffen om voorafgaand aan dijkversterking de veiligheid te vergroten. Hiertoe stelt het waterschap momenteel aanvalsplannen op en voegt deze toe aan het Calamiteitenbestrijdingsplan Hoogwater en bijbehorende draaiboeken.

Dijkversterking

De volgende stap na de beoordeling is de trajectaanpak. In de trajectaanpak wordt het handelingsperspectief voor het dijtraject bepaald. Hiervoor moet nog een vertaalslag worden gemaakt van de beoordelingsresultaten naar de versterkingsopgave. De kennis uit de beoordeling zal worden gebruikt om de zogenaamde trajectaanpak uit te werken. Het kan zijn dat verbeterpunten met beheermaatregelen mogelijk zijn, of het kan zijn dat er dijkverbeteringen noodzakelijk zijn. In de trajectaanpak worden verschillende scenario's uitgewerkt om onder andere zaken als technische complexiteit, integraal/partieel versterken en ruimtelijke meekoppelkansen in beeld te brengen. Na afronding van de trajectaanpak kunnen de te versterken delen de ingangstoets doorlopen waarmee ze voor de 'reguliere' programmering van het HWBP aangemeld worden. Na opname op het landelijke programma, en de landelijke besluitvorming hierover, ontstaat de basis voor subsidietoekenning (van 90%) van de kosten van deze dijkversterkingsopgave. De trajectaanpak zelf is geen onderdeel van de beoordeling.

De afgelopen jaren is voor vijf dijktrajecten al een trajectaanpak opgesteld, en zijn projecten aangemeld voor het HWBP. Voor de resterende 4 trajecten wordt dit jaar gestart met het opstellen van de trajectaanpak.

De termijn van daadwerkelijke verbetering is mede afhankelijk van de prioritering van de versterkingsprojecten in het Hoogwaterbeschermingsprogramma, meekoppelkansen en omgevingscomplexiteit.

Financiën

N.v.t.

Uitvoering

Het resultaat van de beoordeling is openbaar op het Waterveiligheidsportaal.

De naar aanleiding van deze beoordeling benodigde vervolgprocessen zijn veelal in gang gezet, of uitgevoerd. Overige benodigde processen worden spoedig in gang gezet.

De externe communicatie over de resultaten van de beoordeling is landelijk afgestemd. In de Commissie Waterkeringen (CWK) van 14 september 2022 is besloten hoe zal worden gecommuniceerd over de resultaten van de beoordeling. Dit betekent dat naast de communicatie die al is gedaan in het kader van de lopende dijkversterkingsprojecten, we als waterschap niet actief naar de burgers communiceren. Begin 2023 heeft de Unie van Waterschappen gezien vragen uit de media wel een persbericht uitgegeven dat de beoordeling door de waterschappen was afgerond. Hierop heeft ons waterschap ook enkele persvragen gekregen en beantwoord, maar is geen aanvullend persbericht uitgegaan.

Op 30 mei 2023 heeft de minister van Infrastructuur en Waterstaat het Landelijke Veiligheidsbeeld aan de Tweede kamer aangeboden. In de beslisnota is het proces van de beoordeling geschetst, en is het resultaat van de beoordeling feitelijk geduid in de politieke context. Dit is het feit dat veel keringen (zoals verwacht) nu nog niet aan de nieuwe norm voldoen en dat het een opgave is om de keringen in 2050 wel te laten voldoen. Dit is conform

de landelijk met alle partijen afgestemde communicatielijnen. De beleidsmatige duiding van het ministerie, en een globale kosteninschatting voor de versterkingsopgave tot 2050 volgt in het najaar. Hierin worden de waterschappen betrokken.

De rapportage 'Landelijk beeld van de staat van de primaire waterkeringen' schetst het feitelijke resultaat van de landelijke beoordeling. Deze rapportage is gebaseerd op de beoordelingen door de waterschappen en is door de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) samengesteld. Het beoordelen van dijktrajecten in het buitenland die effect hebben op Nederlands grondgebied, valt buiten de scope van het werk dat de waterschappen moeten doen in de beoordeling. In ons gebied gaat het om de grensoverschrijdende dijken van dijkkring 48. Van deze dijkkring ligt 53 kilometer in Nederland en 45 kilometer in Duitsland. Conform afspraken heeft het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat met de Duitse overheid beoordeeld of deze waterkeringen de overstromingsrisico's in Nederland beïnvloeden. Er is een kwalitatieve risicoanalyse uitgevoerd. De resultaten zijn ook in de rapportage van het landelijk beeld opgenomen. Zoals verwacht blijkt uit de beoordeling dat de grensoverschrijdende dijken van dijkkring 48 een groot effect hebben op het overstromingsrisico in Nederland. In de rapportage wordt tevens gesteld: "Een belangrijke voorwaarde voor het verkleinen van het overstromingsrisico in Nederland is het slagen van evacuatie in Nederland bij een breuk in Duitsland. Om het potentiële risico beter te kunnen vaststellen, is het essentieel dat de faalkansen van de keringen in Duitsland beter bepaald wordt". Dit is bij ons al langer bekend, en het is goed dat dit wederom uit de landelijke rapportage blijkt.

Op 6 juni 2023 hebben we samen met de andere IJsselwaterschappen (Waterschap Drents Overijsselse Delta en Waterschap Vallei en Veluwe) onze bestuurlijke partners over de resultaten van de beoordeling ingelicht. Daartoe hebben we de brief in de bijlage verstuurd aan onze inliggende gemeentes, provincie en veiligheidsregio's, en geven we samen een nadere toelichting in de reguliere overleggen van de stuurgroep IJssel en de taakgroep IJssel van de Vereniging van Nederlandse Riviergemeenten.

De volgende wettelijk verplichte beoordelingsronde zal plaats vinden in de periode 2023 – 2035. Voorbereidingen hiertoe starten eind dit jaar.